

**ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

ФІЛЬ РУСЛАН СЕРГІЙОВИЧ

УДК 343.375(477):334.72

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА
ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному науково-дослідному інституті Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
КУЛИК Олександр Георгійович,
Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України,
завідувач науково-дослідної лабораторії
кримінологічних досліджень та проблем
запобігання злочинності.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ОСАДЧИЙ Володимир Іванович,
Державний університет
інфраструктури та технологій,
завідувач кафедри правосуддя;

кандидат юридичних наук, доцент
ВАРТИЛЕЦЬКА Інна Анатоліївна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права.

Захист відбудеться 30 травня 2018 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.732.01 Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Євгена Гуцала, 4а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Євгена Гуцала, 4а.

Автореферат розіслано 27 квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. А. Плугатар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні тенденції розвитку економіки, науково-технічного прогресу, міжнародних ринків засвідчують становлення результатів інтелектуальної діяльності як рушійного чинника розвитку суспільства. Рівень економічного розвитку кожної держави пов'язаний з рівнем розвитку промислової власності та її правової охорони. Збільшення обігу об'єктів промислової власності в господарській діяльності свідчить про нормальний економічний розвиток держави. Цей процес відбувається в більшості країн світу, в тому числі в Україні, що підтверджується позитивною динамікою реєстрації охоронних документів на об'єкти промислової власності. Так, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України загальна кількість поданих заявок на об'єкти промислової власності у 2017 р. перевищила показник попереднього року на 3,6 %, а у I кварталі 2018 р. – ще на 14 %.

Поширення злочинів у сфері промислової власності в Україні завдає збитків їх правовласникам, загрожує економічній безпеці нашої держави та підриває її авторитет на міжнародній арені. За даними щорічного звіту Торговельної палати США за 2017 р. Україна покращила свій міжнародний індекс рівня захисту інтелектуальної власності, проте залишається серед країн з високим показником контрафакту та піратства у сфері інтелектуальної власності. У разі не вирішення цієї проблеми Україна втратить пільговий безмитний режим ввезення майже 5 тис. видів вітчизняних товарів на територію 120 розвинених країн світу та понад 3,5 тис. видів українських товарів на територію США, що негативно відобразиться на економіці нашої країни.

Усе це зумовлює необхідність створення ефективної кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні. Від створення ефективної системи протидії злочинам проти прав промислової власності та запобігання їм значною мірою залежить збереження і збагачення інтелектуального капіталу України. Одним із проявів неефективності наявної кримінально-правової охорони у сфері промислової власності в Україні є тенденція зменшення направлення до суду кримінальних проваджень щодо порушень прав на об'єкти промислової власності та притягнення до відповідальності винних осіб. Так, за даними Єдиного реєстру досудових розслідувань у 2013 р. із 382 відкритих проваджень направлено до суду 45, 2014 р. 302 і 51, 2015 р. із 29 відкритих проваджень жодного не направлено до суду, 2016 р. 213 і 32, 2017 р. 204 і 69. Наведена динаміка вказує на недосконалість чинного правового регулювання кримінально-правової охорони об'єктів промислової власності.

Теоретичну основу дослідження становлять фундаментальні методологічні напрацювання таких учених, як: Ю. В. Александров, Г. О. Андрощук, Ю. Є. Атаманова, М. І. Бажанов, Ю. Л. Бошицький, О. Ю. Бусол, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. А. Вартилицька, А. А. Вознюк, О. М. Джужа, Ю. А. Дорохіна, Г. П. Жаровська, Ю. М. Капіца, В. А. Клименко, В. П. Кращенко, В. В. Кузнецов, О. Г. Кулик, О. П. Орлюк, В. І. Осадчий, О. А. Підпригора, А. В. Савченко,

О. Д. Святоцький, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, П. М. Цибульов, О. І. Ющик та інші.

Окремі аспекти кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності розглядали науковці І. М. Білоус, А. М. Волкова, М. І. Дубинський, А. М. Коваль, В. С. Ковальський, Ю. О. Кульчинська, А. С. Нерсесян, І. М. Романюк, В. Б. Харченко, О. С. Яра та ін. Роботи А. А. Ломакіної, О. В. Негодченка та О. В. Новікова присвячені вивченню злочинності у сфері інтелектуальної власності. Правові проблеми кримінально-правової охорони авторського права і суміжних прав висвітлили О. І. Альошина, В. Д. Гулкевич, В. А. Єрмоленко, С. М. Клочко, А. М. Куліш, Я. М. Садикова та ін. Досліджували кримінальну відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, О. Е. Радутний та С. О. Харламова. Аналізу кримінально-правової охорони торговельних марок, комерційного найменування та географічних зазначень приділили увагу вітчизняні науковці П. С. Берзін, К. Д. Бистрай, М. М. Дімітров, І. Ю. Поліщук, Т. М. Ткачук та інші, а також зарубіжні фахівці Б. Єг, В. М. Зайцев, І. К. Кузьміна, Т. Г. Лепіна, Д. Лонг, І. В. Панасенко, П. Рей, Д. Д. Скребец та інші фахівці.

Не заперечуючи вагомого внеску вказаних науковців, слід констатувати, що сьогодні в Україні бракує окремого наукового дослідження присвяченого розробці ефективної системи кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні. Зазначене й зумовлює актуальність і новизну теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Плану заходів з імплементації розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію на 2016–2019 рр., затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 217-р, Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р, Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р. Проблематика дисертації є складником двох науково-дослідних робіт, а саме: «Безпека від злочинних посягань в регіонах України: моніторинг тенденцій та факторів впливу» (державний реєстраційний номер 0117U004108) та «Правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності» (державний реєстраційний номер 0118U003400), передбачених Планами наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок ДНДІ МВС України на 2016–2018 рр.

Тема дисертації затверджена вченою радою ДНДІ МВС України (протокол № 8 від 23 грудня 2015 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексне дослідження проблем та особливостей кримінально-правової охорони прав на об'єкти

промислової власності в Україні, розроблення на цій основі пропозицій щодо удосконалення норм чинного законодавства України, з урахуванням сучасних реалій, зарубіжного досвіду, правозастосовної практики, а також міжнародних стандартів у сфері промислової власності.

Для досягнення обраної мети дослідження сформовано такі *завдання*:

- розкрити зміст поняття промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні;
- висвітлити історичний розвиток кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України;
- визначити фактори встановлення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні;
- проаналізувати нормативно-правові засади кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні;
- розкрити сутність злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні та розглянути їх ознаки;
- охарактеризувати ознаки об'єкта та об'єктивної сторони злочинів проти прав на об'єкти промислової власності України;
- дати характеристику ознакам суб'єкта та суб'єктивної сторони злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні;
- висвітлити актуальні проблеми кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні та запропонувати шляхи їх вирішення;
- запропонувати шляхи імплементації зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають при порушенні прав на об'єкти промислової власності в Україні.

Предмет дослідження – кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні.

Методи дослідження. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дисертації зумовлено використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, спираючись на використання *діалектичного методу*, сформульовано визначення поняття промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні, а також досліджено сутність злочинів проти прав на об'єкти промислової власності (підрозд. 1.1 і 2.1). Застосування *історичного методу* забезпечило вивчення генези розвитку системи кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України (підрозд. 1.2). За допомогою *логіко-семантичного методу* поглиблено понятійний апарат таких понять як «промислова власність», «інтелектуальна власність», «права інтелектуальної власності», «кримінально-правова охорона», «злочини проти прав на об'єкти промислової власності», «промислова власність як об'єкт кримінально-правової охорони» (підрозд. 1.1, 1.3 і 2.1). На *формально-логічному методі* ґрунтується розкриття соціальної зумовленості кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні (підрозд. 1.3). *Метод документального аналізу* дозволив здійснити аналітичний огляд вітчизняних та міжнародних

нормативних актів щодо кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності (підрозд. 1.2, 1.4, 3.1 і 3.2). *Метод системного аналізу* надав змогу розкрити кримінально-правову характеристику злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні (підрозд. 2.1 і 2.2). Застосування *структурно-логічного та порівняльно-правового методів* дозволило проаналізувати структурні елементи складів злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні (підрозд. 2.1–2.3). *Методи аналізу та синтезу, компаративний метод і документальний аналіз* застосовувалися для розроблення пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері (підрозд. 3.1 і 3.2). Для вивчення суспільної думки працівників поліції використовувався *соціологічний метод (опитування)* (підрозд. 2.1–2.3 і 3.1).

Нормативною основою дисертації є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Цивільний кодекс України, законодавство у сфері інтелектуальної власності та інші нормативно-правові акти України, а також міжнародні правові документи, які регламентують використання об'єктів промислової власності та їх кримінально-правову охорону.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: статистичні дані Державної служби статистики України, Генеральної прокуратури України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та міжнародних організацій, серед яких Всесвітня організація інтелектуальної власності і Організація економічного співробітництва та розвитку; матеріали справ Єдиного державного реєстру судових рішень; результати опитувань 526 поліцейських (м. Київ, м. Черкаси та Київської й Черкаської областей) (зокрема, слідчих (38,6 %), оперуповноважених (24,0 %) та інших категорій поліцейських (37,4 %); узагальнення практичного застосування норм національного законодавства України, а також огляди, довідкові видання, публікації в періодичних виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером розглянутих питань дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням, у якому на підставі аналізу теоретичних джерел, нормативно-правових актів та правозастосовної практики визначено сутність і особливості кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні та окреслено напрями його вдосконалення. За результатами дослідження сформульовано низку нових за змістом висновків, узагальнень і пропозицій, зокрема:

вперше:

– на основі аналізу наукових підходів до розуміння понять «промислова власність», «інтелектуальна власність», «права інтелектуальної власності», «кримінально-правова охорона» визначено поняття «промислова власність як об'єкт кримінально-правової охорони», окреслено його характерні ознаки;

– сформульовано поняття злочинів проти прав на об'єкти промислової власності, з'ясовано їх особливості та зміст;

– висунуто та обґрунтовано пропозицію щодо доповнення Особливої частини Кримінального кодексу України новим розділом – «Злочини проти права інтелектуальної власності»;

– аргументовано необхідність створення єдиного правоохоронного органу з проведення політики щодо охорони прав інтелектуальної власності, який сприятиме підвищенню рівня запобігання злочинності у сфері інтелектуальної власності та зменшенню обігу фальсифікованої продукції й контрафактного товару в господарській діяльності;

удосконалено:

– визначення поняття «інтелектуальна власність» та «промислова власність»;

– розуміння об'єкта і предмета злочинів проти прав на об'єкти промислової власності України та характеристику об'єктивної сторони зазначених злочинів;

– класифікацію суб'єктів злочинів проти прав на об'єкти промислової власності (плагіатор, контрафактор, інтелектуальний пірат);

– характеристику обов'язкових і факультативних ознак суб'єктивної сторони злочинів у сфері промислової власності;

дістали подальшого розвитку:

– періодизація становлення та розвитку кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України;

– характеристика факторів установлення кримінальної відповідальності за порушення прав на об'єкти промислової власності;

– пропозиції щодо можливості запозичення зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності;

– обґрунтування пропозицій про внесення змін до чинних нормативно-правових актів України, спрямованих на усунення колізій і прогалин у кримінально-правовій охороні прав на об'єкти промислової власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого теоретичного пошуку вирішення проблем, пов'язаних з порушенням прав на об'єкти промислової власності (акт впровадження від 10 лютого 2017 р.);

– правотворчій діяльності – як підґрунтя для вдосконалення правових засад кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні (акт впровадження 19 квітня 2017 р.);

– правозастосовній діяльності – з метою покращання практичної діяльності правоохоронних органів (довідка про впровадження в діяльність від 24 квітня 2018 р.) та представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) (довідка про впровадження в діяльність від 5 липня 2017 р.);

– навчальному процесі – при підготовці навчально-методичних матеріалів навчальних дисциплін із кримінального права та кримінального процесу, зокрема: лекцій, навчальних посібників, підручників.

Апробація результатів дисертації. Результати проведеного дослідження, його основні висновки й узагальнення оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема:

«64-а річниця прийняття Загальної декларації прав людини» (Київ, 2012 р.); «66-а річниця прийняття Загальної декларації прав людини» (Київ, 2014 р.); «67-а річниця прийняття Загальної декларації прав людини» (Київ, 2015 р.); «Актуальні проблеми кримінального права та процесу» (Кривий Ріг, 2016 р.); «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (Запоріжжя, 2016 р.); «Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні» (Київ, 2016 р.); «Актуальные вопросы правовых научных исследований в системе органов внутренних дел» (Караганда, 2016 р.); «Теорія та практика правоохоронної діяльності» (Львів, 2016 р.); «68-а річниця прийняття Загальної декларації прав людини» (Київ, 2016 р.); «Идеал свободной человеческой личности: от Международных пактов о правах человека к современной конституции» (Мінськ, 2016 р.); «Правова доктрина та юридична практика: основні шляхи взаємовпливу та підвищення ефективності» (Київ, 2017 р.); «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи» (Київ, 2017 р.); «Актуальные проблемы применения уголовного законодательства Республики Казахстан на современном этапе: вопросы теории и практики» (Алмати, 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано дисертантом самостійно, викладені в роботі положення, які виносяться на захист, розроблені ним особисто. Ідеї та розробки, що належать співавтору публікацій, здобувачем не використовувалися. Власні теоретичні розробки здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях за темою дисертації становлять понад 50 %.

Публікації. Основні результати дисертації викладено в 24 наукових публікаціях, з яких: 6 статей, надрукованих у наукових фахових юридичних виданнях України, 1 стаття в іноземному виданні, 4 статті в інших наукових виданнях та 13 тез повідомлень й доповідей за результатами проведення всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура дисертації визначена метою та завданнями дослідження і складається з анотації, вступу, трьох розділів, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (370 найменувань) і додатків. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, із них основного тексту – 199 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження та висвітлено опрацювання проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, виокремлено наукову новизну, розкрито практичне значення здобутих результатів, а також визначено особистий внесок здобувача, надано відомості про апробацію та оприлюднення результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретично-правові основи кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Поняття промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні» розглянуто наукові позиції щодо розуміння поняття промислова власність як окремого виду інтелектуальної власності. Проаналізовано підходи, згідно з якими промислова власність розглядається як: 1) правовий механізм стимулювання створення новітніх технологій та передових способів виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг шляхом монопольного використання їх прав; 2) результати творчої діяльності в будь-якій сфері, які оцінюються передусім з позицій промислової значущості, економічної ефективності та прибуткової привабливості; 3) права на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування та географічні зазначення). Підтримуючи перший підхід до визначення зазначеного поняття, сформульовано власне визначення.

На основі вивчення варіантів класифікації об'єктів права інтелектуальної власності окреслено повний перелік таких об'єктів, до яких належать: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення, топографія інтегральних мікросхем, сорти рослин, породи тварин, раціоналізаторські пропозиції, наукові відкриття та комерційні таємниці.

Акцентовано увагу на відмінних ознаках об'єктів промислової власності та авторського права і суміжних прав. Охарактеризовано ознаки промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні.

У підрозділі 1.2 «Історія розвитку кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України» комплексно досліджено історичні періоди розвитку правової охорони прав на об'єкти промислової власності та становлення кримінальної відповідальності за порушення прав на ці об'єкти в Україні.

Зазначено, що за часів Київської Русі до початку XVIII ст. (ранній (доімперський) період) було сформовано засади правової охорони торговельної марки, комерційного найменування і географічних зазначень та встановлено відповідальність за митний проступок за незаконне використання цих об'єктів. У імперський період, у якому Україна входила до складу Російської імперії (1722–1917 рр.), розроблено та прийнято ряд законодавчих актів про правову охорону привілеїв (згодом патентів) і вперше на території України застосовано кримінально-правові норми щодо охорони об'єктів промислової власності, зокрема: Уложення про покарання кримінальні і виправні (1845 р.), яке визначало покарання за порушення прав та привілеїв на винаходи, підробку тавр і знаків (зареєстрованих торговельних марок), що належать іншим суб'єктам господарювання, та розголошення секретів виробництва на заводах і фабриках; Кримінальне уложення 1903 р., яке передбачало відповідальність за посягання на привілеї на винаходи та права на відтворення заявлених у встановленому порядку заводських, фабричних чи ремісничих моделей або малюнку. Революційний (перехідний) період (1917–1921 рр.) характеризується скасуванням новоствореною радянською владою норм законодавства Російської імперії й формуванням власної правової бази виходячи з націоналізації

економіки, де за порушення привілеїв на винаходи та відтворення заявлених у встановленому порядку заводських, фабричних чи ремісничих моделей або малюнку винні особи несли відповідальність згідно з умовами військового стану. За радянської доби (1922–1991 рр.) керувалися трьома кодифікованими актами кримінального законодавства, які закріплювали відповідальність за самовільне користування з корисливих мотивів чужим винаходом, знаком, малюнком, моделлю, а також привласнення авторства на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію. Водночас у цей період бракувало кримінальної відповідальності за незаконне використання торговельної марки, комерційного найменування та географічного зазначення. Пострадянський період незалежності України (1991–2001 рр.) характеризується формуванням нормативно-правової бази використання промислової власності, яка становила основу для подальшого вдосконалення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності. У сучасний період (2001 р. – дотепер) було введено кримінальну відповідальність за порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральних мікросхем, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію, торговельну марку, комерційне найменування, географічне зазначення і комерційну таємницю.

У підрозділі 1.3 «Фактори встановлення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні» наголошено, що введення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні зумовлено такими факторами:

соціально-економічними – створення ринку підроблених товарів і фальсифікованої продукції, який його організаторам приносить прибуток, а споживачам та виробникам оригінальної продукції величезні збитки; неефективність соціальних реформ, що призводять до зниження платоспроможності населення; малообізнаність українського населення зі змістом промислової власності, можливістю отримання прибутку від використання її результатів у господарській діяльності та запобігання неправомірному використанню її прав;

міжнародно-правовими – зобов'язання нашої держави щодо дотримання міжнародних стандартів у сфері інтелектуальної власності, зокрема Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, Угоди про асоціацію тощо;

політичними – неефективна державна політики у сфері науково-технічної, інноваційної, інтелектуальної та виробничої діяльності;

технічними – відсутність технічних засобів для встановлення факту порушення прав інтелектуальної власності – встановлення фальсифікації товару;

організаційними – відсутність комплексних дій органів державної влади для виконання завдань реформи системи правової охорони інтелектуальної власності; неефективний державний контроль над дотриманням чинного законодавства у сфері промислової власності, низька підготовка працівників Національної поліції України, які забезпечують захист прав цих об'єктів.

У підрозділі 1.4 «Нормативно-правові засади кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні» проаналізовано

нормативно-правові акти, які регулюють кримінально-правову охорону промислової власності, та встановлено, що нормативно-правова база, яка забезпечує кримінально-правову охорону прав на об'єкти промислової власності, включає в себе Конституцію України, кодифіковані нормативно-правові акти (Кримінальний кодекс України і Кримінальний процесуальний кодекс України), нормативно-правові акти, що регулюють діяльність слідчих, прокурорів та судових експертів (закони України «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про судову експертизу», «Про запобігання корупції» тощо), міжнародні договори (Паризька конвенція про охорону промислової власності, Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків, Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків і Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності), а також спеціальне українське законодавство у сфері промислової власності (Цивільний кодекс України, закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про захист від недобросовісної конкуренції» тощо).

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та ознаки злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні»* розкрито сутність і характерні особливості поняття «злочини проти прав на об'єкти промислової власності» та запропоновано його авторське визначення.

Визначено поняття складу злочину проти прав на об'єкти промислової власності та розглянуто його структурні елементи, сукупність яких дає змогу кваліфікувати це суспільно небезпечне діяння як злочин. На підставі даних Єдиного державного реєстру судових рішень за 2011–2017 рр. доведено, що невіршеність означеного питання призвела до закриття майже 35 % судових справ за порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральних мікросхем, сорт рослин і раціоналізаторську пропозицію у зв'язку з відсутністю в діяннях обвинувачуваного складу злочину.

Охарактеризовано ознаки вказаного виду злочинів, зокрема: суспільна небезпечність, винність, вчинення певним суб'єктом, караність діяння та кримінальна протиправність. З'ясовано, що для таких злочинів характерне свідоме та вольове ставлення до нього суб'єкта злочину – фізичної осудної особи, яка на момент вчинення злочину досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Установлено, що суспільна небезпека досліджуваних злочинів залежить від заподіяної матеріальної шкоди, при визначенні якої враховуються збитки від незаконного використання майнових і немайнових прав. Обґрунтовано, що склад зазначеного виду злочину сформульовано як матеріальний, а його завершеність пов'язана з настанням матеріальної чи істотної шкоди значного розміру.

У підрозділі 2.2 *«Об'єкт та об'єктивна сторона злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні»* охарактеризовано об'єкт злочинів у

сфері промислової власності та встановлено, що їх загальним об'єктом є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією права на результати інтелектуальної діяльності; родовим об'єктом – суспільні відносини, які виникають при охороні та реалізації прав суб'єктів права інтелектуальної власності на зазначені об'єкти; безпосереднім об'єктом – суспільні відносини, які виникають при охороні та використанні майнових і немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин, раціоналізаторські пропозиції, торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення та комерційні таємниці. Окреслено види предметів цих злочинів і потерпілих від них.

З'ясовано, що об'єктивна сторона злочинів проти прав на об'єкти промислової власності характеризується: суспільно небезпечними діями – незаконне використання об'єктів промислової власності; суспільно небезпечними наслідками – умисне заподіяння матеріальної шкоди значного розміру або істотної шкоди у випадку комерційної таємниці; причинним зв'язком між вказаними діями та наслідками.

У підрозділі 2.3 «Суб'єкт та суб'єктивна сторона злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні» проаналізовано суб'єкт злочинів у сфері промислової власності та встановлено, що ним може бути як загальний суб'єкт – особа віком старше 16 років, яка під час вчинення злочину усвідомлювала свої дії і керувала ними, так і спеціальний суб'єкт – службова особа. З'ясовано, що спеціальним суб'єктом злочинів проти незаконного використання секретних винаходів або секретних корисних моделей є фізична особа віком від 16 років, якій відомості, що містять державну таємницю, були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службового обов'язку, за відсутності ознак державної зради або шпигунства, а спеціальним суб'єктом незаконних дій з відомостями, що становлять комерційну таємницю, – фізична осудна особа старше 16 років, яка у зв'язку з професійною або службовою діяльністю була ознайомена з комерційною таємницею. Розкрито класифікацію суб'єктів злочинів проти прав на об'єкти промислової власності.

Здійснено аналіз суб'єктивної сторони злочинів у сфері промислової власності та з'ясовано, що психічному ставленню особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння у зазначеній сфері та його негативних наслідків притаманні обов'язкові та факультативні ознаки, а саме: вина у формі прямого умислу, мотив і мета. Доведено, що для цього виду злочинів характерний прямий умисел. Визначено, що наслідками таких незаконних діянь є заподіяння матеріальної шкоди значного розміру їхнім авторам і правовласникам (правонаступникам) та істотної шкоди суб'єктам господарської діяльності. З'ясовано, що ці злочини вчинюються з корисливих мотивів та іншої особистої зацікавленості. Встановлено, що метою вказаних злочинних діянь є незаконне використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, топографії інтегральних мікросхем, раціоналізаторських пропозицій, сортів рослин, торговельних марок, географічних зазначень, комерційних найменувань та збирання і розголошення відомостей про комерційну таємницю.

Розділ 3 «Удосконалення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні» містить два підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Проблеми кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні та шляхи їх вирішення» розкрито проблеми інституційного, організаційного та правового регулювання кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності, окреслено напрями їх вирішення.

З'ясовано, що основними проблемами кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні є, зокрема: відсутність систематизації кримінально-правових норм, що забезпечують охорону результатів інтелектуальної діяльності у чинному Кримінальному кодексі України (51,5 % опитуваних поліцейських міст Києва, Черкас, Київської та Черкаської областей підтримує виділення злочинів проти права інтелектуальної власності в окремий розділ Особливої частини Кримінального кодексу України, 13,7 % – проти, 34,8 % – не визначилися); відсутність узгодженого понятійного апарату у сфері промислової власності; неефективність міри покарання за незаконне використання прав на об'єкти промислової власності (52,5 % опитуваних поліцейських підтримують посилення міри покарання, 15,6 % – проти, 31,9 % – важко сказати); відсутність єдиного центрального органу виконавчої влади, який би проводив політику з охорони прав інтелектуальної власності; недостатній рівень знань у сфері інтелектуальної власності працівників правоохоронних органів під час розслідування злочинів проти зазначених об'єктів (21,1 % опитуваних поліцейських вважають недостатнім освітній рівень працівників Національної поліції України); відсутність єдиних методик проведення експертиз за фактом порушення прав на об'єкти промислової власності та низька чисельність експертів у сфері промислової власності (на важливість такої експертизи для розслідування цих злочинів указують 36,3 % опитуваних поліцейських); відсутність кримінальної відповідальності за порушення прав на породи тварин і наукове відкриття (48,9 % опитуваних поліцейських підтримують введення відповідальності за порушення прав на ці об'єкти, 15,4 % – проти, 35,7 % – не визначилися).

Обґрунтовано, що підвищення ефективності запобігання незаконному використанню об'єктів промислової власності передбачає: систематизацію кримінально-правових норм у один розділ Особливої частини Кримінального кодексу України; упорядкування понятійного апарату у кримінальному законодавстві; розширення переліку об'єктів промислової власності у кримінальному законодавстві; посилення кримінальної відповідальності за незаконне використання зазначених об'єктів, прав на них, а також збирання та розкриття комерційної таємниці; посилення інституційної спроможності Національної поліції України у виконанні завдань, спрямованих на захист прав промислової власності.

У підрозділі 3.2 «Напрями імплементації зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні» проаналізовано досвід кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності зарубіжних країн, зокрема: Австрії, Азербайджану, Бельгії, Білорусії, Болгарії, Грузії, Естонії, Іспанії, Казахстану, Киргизії, Латвії,

Литви, Молдови, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Росії, США, Таджикистану, Туреччини, Туркменістану, Узбекистану, Франції, Швейцарії та Японії, його переваги й недоліки, а також розглянуто можливість його імплементації в законодавство України. Доведено, що Україна за роки незалежності значно розвинула інститут кримінально-правової охорони промислової власності порівняно з більшістю пострадянських країн, проте, деякі з них мають дієві ший механізм реалізації прав на результати інтелектуальної діяльності. Досліджено, що країни ЄС, США та Японія застосовують більш детальне та практичне законодавство, яке дає змогу їхнім громадянам продуктивніше реалізовувати права на результати власної інтелектуальної діяльності.

З метою вдосконалення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні запропоновано акцептування закордонного досвіду шляхом виділення всіх злочинів, що посягають на інтелектуальну власність, у окремий розділ «Злочини проти прав інтелектуальної власності». За такого підходу родовим об'єктом зазначених посягань стануть суспільні відносини у сфері економіки, а видовим – відносини у сфері інтелектуальної власності. Безпосереднім об'єктом цих злочинів будуть майнові інтереси законних власників прав на об'єкти прав інтелектуальної власності. Зазначено, що таке нововведення дозволить усунути деякі прогалини у вітчизняному законодавстві та уникнути колізії в застосуванні норм Кримінального кодексу України правоохоронними органами держави.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України та зарубіжних країн, практики його застосування, теоретичного осмислення низки наукових праць у різних галузях юриспруденції, запропоновано вирішення наукового завдання – формування комплексу теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення норм чинного законодавства України, з урахуванням сучасних реалій та міжнародних стандартів у сфері промислової власності. Сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації, спрямовані на вирішення зазначеного завдання.

1. Промислова власність є результатом розумової праці людини в науково-технічній, художній та виробничій сферах, за умови її відповідності вимогам чинного законодавства.

До основних ознак промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони слід зарахувати такі: наявність охоронних документів (у випадку комерційної таємниці – сукупності ознак, які її власник вирішив зберегти в таємниці); економічна цінність, прибутковість і практична придатність у виробничій та господарській діяльності.

2. Етапи становлення й розвитку кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України мають таку періодизацію:

ранній (доімперський) період (з часів Київської Русі до початку XVIII ст.); імперський (1722–1917 рр.); революційний (перехідний) (1917–1921 рр.); радянський (1922–1991 рр.); пострадянський період незалежності України (1991–2001 рр.); сучасний (2001 р. – дотепер). Доведено, що кримінально-правова охорона промислової власності на території України формувалася поступово впродовж тривалого історичного періоду, результатом чого стала поява кримінальної відповідальності за порушення прав на зазначені об'єкти, а також запровадження цивільно-правового механізму регулювання охорони прав промислової власності, концептуальних напрямів реформування національної системи правової охорони інтелектуальної власності та імплементації європейських норм щодо забезпечення ефективного механізму боротьби зі злочинністю у сфері промислової власності.

3. Функціонування на території України ринку контрафактних і фальсифікованих товарів зумовлено такими чинниками, як: 1) низький рівень платоспроможності українського населення; 2) неможливість реалізації підробленої продукції окремо від оригінальної продукції, у зв'язку з тим, що оригінальна продукція використовується для маскуванню при реалізації фальсифікату; 3) відсутність спеціалізованого обладнання для встановлення підробки товару та знань про оригінал; 4) масштабність і вузька спеціалізація учасників ринку підроблених товарів; 5) транснаціональний характер цього ринку; 6) зрощування організованої злочинності з контролюючими та правоохоронними органами; 7) висока прибутковість і рівень криміналізація ринку інтелектуальної продукції.

4. Кримінально-правові норми у сфері промислової власності є частиною норм права, які стосуються одночасно сфери правового регулювання правовідносин під час кримінального провадження справ за порушення прав на об'єкти промислової власності та сфери правового регулювання створення й обігу цих об'єктів. Сукупність правових норм диференціюється як за рівнем регулювання (міжнародні та національні), так і галузевою належністю (норми конституційного, кримінального, цивільного, інформаційного права).

5. Злочини проти права на об'єкти промислової власності – це кримінально карані суспільно небезпечні винні дії суб'єктів, які посягають на права на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральних мікросхем, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію, торговельну марку, комерційне найменування, географічне зазначення та комерційну таємницю.

6. Винахід, корисна модель, промисловий зразок, топографія інтегральних мікросхем, сорт рослин можуть бути предметом злочинів, передбачених ст. 177 Кримінального кодексу України, за умов, зокрема: отримання на ці об'єкти патентів або свідоцтв, або висновків про рішення щодо їх видачі, які засвідчують майнові права їх власників та немайнові права їх творців; встановлення пріоритету подачі заявки на отримання патенту або свідоцтва; сплати щорічних зборів за підтримання чинності зазначених охоронних документів; у разі передачі майнових прав на ці об'єкти третім особам, які стають їх правонаступниками, або наданні дозволу будь-яким особам права на використання цих об'єктів, укладання

цивільних угод на вчинення таких правочинів. У разі, якщо предметом кримінально караних діянь у сфері промислової власності є секретний винахід або секретна корисна модель, це породжує сукупність злочинів, за якими суд отримує правові підстави призначити більш суворе покарання, ніж це передбачено ст. 177 Кримінального кодексу України. Раціоналізаторська пропозиція є предметом злочинів у сфері промислової власності, якщо її визнано юридичною особою як раціоналізаторська та відповідно оформлено. Торговельні марки, комерційні найменування та географічні найменування є предметом злочину, передбаченого ст. 229 Кримінального кодексу України, за умови їх реєстрації або визнання торговельної марки добре відомою відповідно до міжнародних договорів, або першого використання комерційного найменування. У наведені правочини засвідчують лише майнові права, оскільки законодавець не визнає за їх конкретними авторами якихось особливих прав. Комерційна таємниця є предметом злочинів за ст. 231 і 232 Кримінального кодексу України, за умови прийняття суб'єктом господарювання на власний розсуд рішення про зарахування власних результатів інтелектуальної діяльності до конфіденційної інформації. Наявність різних правових режимів комерційної та банківської таємниці, покарання за розголошення і збирання інформації, які законодавець об'єднав, свідчить про доцільність розмежувати посягання на них і передбачити відповідні злочини в різних статтях Особливої частини Кримінального кодексу України.

Визначено такі види потерпілих від злочинів проти прав на об'єкти промислової власності: 1) винахідник (людина, яка своєю працею розробила винахід (корисну модель) й за якою закріплено особисті немайнові права) та правовласник (фізична або юридична особа, якій належать виключні майнові права, засвідчені патентом); 2) автор промислового зразка (людина, яка створила промисловий зразок, володар немайнових прав) і власник (фізична або юридична особа, якій належать виключні майнові права, засвідчені патентом); 3) автор топографії інтегральних мікросхем (фізична особа, творчою працею якої створено топографію) і власник (фізична або юридична особа, якій належать виключні майнові права, засвідчені свідоцтвом); 4) автор сорту (фізична особа, яка безпосередньо вивела чи винайшла та поліпшила сорт і якій належать немайнові права), власник майнових прав на сорт (фізична або юридична особа, якій належить патент) і власник прав інтелектуальної власності на поширення сорту (особа, якій належить упродовж відповідного строку засвідчене свідоцтвом про державну реєстрацію сорту майнове право на поширення сорту рослин); 5) автор раціоналізаторської пропозиції (працівник, що створив та надав раціоналізаторську пропозицію, якому належать немайнові права) та роботодавець (фізична або юридична особа, якій працівник надав пропозиції та якій належать майнові права); 6) власник торговельної марки (фізична або юридична особа, якій належать майнові права, засвідчені свідоцтвом); 7) власник комерційного найменування (фізична або юридична особа, якій належать майнові права); 8) власник географічного зазначення, а також виробник товарів, асоціація споживачів та інші особи згідно з чинним законодавством (фізична або юридична особа, якій надано право на географічне зазначення); 9) суб'єкт

господарювання, який прийняв рішення про належність відомостей до комерційної таємниці, він же власник майнових прав на комерційну таємницю (фізична або юридична особа).

7. Суб'єктами злочинів проти прав на об'єкти промислової власності можуть бути: плагіатор (винна особа, яка привласнила авторство на об'єкти авторського права, промисловий зразок, корисні моделі, винаходи тощо); контрафактор (винна особа, яка порушила права інтелектуальної власності шляхом створення та продажу неліцензійної продукції і предметів, що містять елементи інтелектуальної власності); інтелектуальний пірат (винна особа, яка використала результати інтелектуальної діяльності без згоди автора або правовласника).

8. Обґрунтовано, що імплементація норм ЄС стосовно кримінально-правової охорони промислової власності в законодавство України має здійснюватися шляхом посилення кримінальної відповідальності за порушення прав на об'єкти промислової власності, упорядкування понятійного апарату вітчизняного кримінального законодавства згідно з нормами ЄС та вдосконалення правового механізму охорони промислової власності, що в результаті сприятиме підвищенню рівня запобігання злочинності у сфері промислової власності.

9. Сформульовано пропозиції з удосконалення національного законодавства щодо кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності:

у Кримінальному кодексі України:

- вилучити статті 176, 177 і 229;
- зі статей 231 і 232 вилучити слова «комерційна таємниця»;
- доповнити Особливу частину Розділом XXI у такій редакції:

«РОЗДІЛ XXI

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 448. Порушення авторського права і суміжних прав

1. *Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокаセットах, дискетах, інших носіях інформації, камкординг, кардшейрінг або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди в значному розмірі, –*

караються ...

2. *Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, –*

караються ...

3. *Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, –*

караються ...

Примітка. У статтях 448, 449 та 450 цього Кодексу матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 449. *Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, породи тварин, раціоналізаторську пропозицію, наукове відкриття*

1. Незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, породи тварин, раціоналізаторської пропозиції, наукового відкриття, привласнення авторства на них або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди в значному розмірі, –

караються ...

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, –

караються ...

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, –

караються ...

Стаття 450. *Незаконне використання торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення*

1. Незаконне використання торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди в значному розмірі, –

караються ...

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, –

караються ...

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, –

караються ...

Стаття 451. *Незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю*

1. Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих

відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, – караються ...

2. Умисне розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, – караються ...».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Филь Р. С. Кримінальна відповідальність за порушення прав на секретні винаходи та корисні моделі в Україні. *Наука і правоохорона*. 2016. № 3 (33). С. 261–267.

2. Филь Р. С. Соціальні фактори встановлення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності. *Порівняльно-аналітичне право*: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 4. С. 215–217. URL: http://www.pap.in.ua/4_2016/64.pdf.

3. Филь Р. С. Загальна характеристика злочину проти права на об'єкти промислової власності в Україні. *Наука і правоохорона*. 2016. № 4 (34). С. 229–235.

4. Филь Р. С. Кримінально-правова охорона права промислової власності за законодавством України. *Право і суспільство*. 2016. № 5. Ч. 2. С. 156–161.

5. Филь Р. Адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству ЕС по вопросам защиты прав на объекты промышленной собственности. *Закон и жизнь (Leges et vita)*. 2017. № 1/2 (301). С. 174–178.

6. Филь Р. С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в зарубіжних країнах. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 3 (79). С. 102–111.

7. Филь Р. С. Поняття та сутність промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні. *Наука і правоохорона*. 2017. № 3 (37). С. 169–176.

Праці апробаційного характеру:

8. Филь Р. С. Загальна декларація прав людини та глобальний інформаційний простір (проблеми захисту інтелектуальної власності). *64-та річниця прийняття Загальної декларації прав людини*: зб. тез круглого столу (Київ, 14 груд. 2012 р.). Київ, 2012. С. 95–98.

9. Филь Р. С. Гармонізація прав людини та права інтелектуальної власності у контексті реформування правового поля України. *66-та річниця прийняття Загальної декларації прав людини*: зб. тез круглого столу (Київ, 5 груд. 2014 р.). Київ, 2014. С. 169–171.

10. Филь Р. С. Кримінально-правові аспекти міжнародної охорони права людини на об'єкти інтелектуальної власності. *67-ма річниця прийняття Загальної декларації прав людини*: зб. тез круглого столу (Київ, 10 груд. 2015 р.). Київ, 2015. С. 190–194.

11. Филь Р. С. Актуальні проблеми кримінально-правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми кримінального права та процесу*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 10 черв. 2016 р.). Кривий Ріг, 2016. С. 86–90.

12. Филь Р. С. Современные тенденции в уголовно-правовой охране прав интеллектуальной собственности. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 черв. 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 117–120.

13. Филь Р. С. Ознаки злочину проти прав інтелектуальної власності за Кримінальним кодексом України. *Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 30 серп. 2016 р.). Київ, 2016. С. 151–155.

14. Филь Р. С. Особенности криминализации Украинского рынка интеллектуальной продукции. *Актуальные вопросы правовых научных исследований в системе органов внутренних дел*: материалы Междунар. дистан. науч.-практ. конф. (Караганда, 30 сент. 2016 г.). Караганда, 2016. С. 141–143.

15. Филь Р. С. Охорона прав на об'єкти промислової власності за кримінальним законодавством України. *Теорія та практика правоохоронної діяльності*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 11 лист. 2016 р.). Львів, 2016. С. 340–344.

16. Филь Р. С. Впорядкування кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в контексті євроінтеграції України. *68-ма річниця прийняття Загальної декларації прав людини*: зб. тез круглого столу (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ, 2016. С. 365–368.

17. Филь Р. С. Особенности криминального рынка интеллектуальной продукции как детерминанты развития криминально-правовой охраны прав интеллектуальной собственности. *Идеал свободной человеческой личности: от Международных пактов о правах человека к современной конституции*: тез. докл. Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 16 дек. 2016 г.). Минск, 2016. С. 196–198.

18. Филь Р. С. Промислова власність як об'єкт кримінально-правової охорони. *Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди відзначення Дня науки – 2017 в Україні (Київ, 24 травн. 2017 р.). Київ, 2017. С. 192–194.

19. Филь Р. С. Генеза кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності за часів незалежності України. *Правова доктрина та юридична практика: основні шляхи взаємовпливу та підвищення ефективності*:

матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 травн. 2017 р.). Київ, 2017. С. 124–127.

20. Филь Р. С. Охрана прав объектов промышленной собственности за уголовным законодательством Украины и Республики Казахстан. *Актуальные проблемы применения уголовного законодательства Республики Казахстан на современном этапе: вопросы теории и практики*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Алматы, 16 сент. 2017 г.). Алматы, 2017. С. 31–34.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

21. Филь С. П., Филь Р. С. Особливості патентування секретних винаходів (корисних моделей) в Україні. *Сучасна спеціальна техніка*. 2013. № 2 (33). С. 73–78.

22. Филь С. П., Филь Р. С. Особливості патентування секретних винаходів (корисних моделей) в Україні. *Сучасна спеціальна техніка*. 2013. № 3 (34). С. 114–122.

23. Филь Р. С., Филь С. П. Загальні положення про судову експертизу об'єктів права інтелектуальної власності. *Сучасна спеціальна техніка*. 2016. № 4 (47). С. 121–129.

24. Филь Р. С., Филь С. П. Охорона прав на об'єкти промислової власності в МВС України: сучасний стан та проблеми. *Сучасна спеціальна техніка*. 2017. № 2 (49). С. 39–46.

АНОТАЦІЇ

Филь Р. С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». – Державний науково-дослідний інститут МВС України, Київ, 2018.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні. На основі аналізу нормативно-правових джерел визначено зміст промислової власності як об'єкта кримінально-правової охорони в Україні та її основних ознак. Розглянуто історичний розвиток кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності на території України. З'ясовано фактори встановлення кримінально-правової охорони прав на зазначені об'єкти в Україні. Охарактеризовано нормативно-правові засади кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні. Розкрито зміст злочинів проти прав на об'єкти промислової власності в Україні, сформульовано його авторське визначення. Встановлено ознаки цього виду злочину, при сукупній наявності яких зазначене суспільно небезпечне діяння можна кваліфікувати як злочин, та проаналізовано структурні елементи складу злочинів. Сформульовано з огляду на відповідні міжнародно-правові стандарти та

зарубіжний досвід пропозиції з удосконалення кримінально-правової охорони прав на об'єкти промислової власності в Україні.

Ключові слова: кримінально-правова охорона, об'єкти промислової власності, злочин, кримінальна відповідальність, порушення прав інтелектуальної власності.

Филь Р. С. Уголовно-правовая охрана прав на объекты промышленной собственности в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». – Государственный научно-исследовательский институт МВД Украины, Киев, 2018.

Диссертация посвящена комплексному исследованию уголовно-правовой охраны прав на объекты промышленной собственности в Украине. На основе анализа доктринальных и нормативных источников определено содержание промышленной собственности как объекта уголовно-правовой охраны в Украине и ее основных признаков. На основе классификации объектов права интеллектуальной собственности определен перечень объектов промышленной собственности. Раскрыто историческое развитие уголовно-правовой охраны прав на объекты промышленной собственности на территории Украины. Рассмотрено социально-экономические, международно-правовые, политические, технические и организационные факторы введения уголовно-правовой охраны прав на объекты промышленной собственности в Украине. Охарактеризовано нормативно-правовые акты, которые регулируют уголовно-правовую охрану прав на объекты промышленной собственности в Украине. Определено, что уголовно-правовые нормы указанной сферы являются частью норм права, касаются одновременно как сферы правового регулирования правоотношений при уголовном производстве дел за нарушение прав на объекты промышленной собственности, так и сферы правового регулирования создания и обращения указанных объектов. Раскрыто содержание преступлений против прав на объекты промышленной собственности в Украине, сформулировано его авторское определение. Определено признаки, при наличии которых данное общественно опасное деяние можно квалифицировать как преступление. Надано характеристику общему, родовому и непосредственному объекту преступлений в сфере промышленной собственности и раскрыты признаки объективной стороны исследуемых преступлений. Проанализировано общий и специальный субъекты преступлений против прав на объекты промышленной собственности и приведено классификацию субъектов данного вида преступлений. На основании анализа субъективной стороны преступлений в сфере промышленной собственности установлено, что психическому отношению лица к совершенному им общественно опасному деянию в указанной сфере и его негативных последствий присущие обязательные и факультативные признаки, а именно: вина в форме прямого умысла, мотив и цель. Показано, что этому виду

преступлений характерен прямой умысел. С учетом соответствующих международно-правовых стандартов и зарубежного опыта сформулировано предложения по совершенствованию уголовно-правовой охраны прав на объекты промышленной собственности в Украине.

Ключевые слова: уголовно-правовая охрана, объекты промышленной собственности, преступление, уголовная ответственность, нарушение прав интеллектуальной собственности.

Fyl R. S. Criminal Law Protection of the Rights to Industrial Property Objects in Ukraine. – *Qualification Research as the Manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law. Speciality 12.00.08 «Criminal law and criminology; criminal executive law». – State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, 2018.

Thesis is devoted to the complex study of a criminal law protection of rights to industrial property objects in Ukraine. On the basis of the analysis of doctrinal and normative sources, the content of industrial property as an object of criminal-legal protection in Ukraine and its main features are determined. Historical development of criminal law protection of rights to objects of industrial property on the territory of Ukraine is considered. The factors of an establishment of criminal law protection of rights to these objects in Ukraine are found out. The normative and legal principles of criminal law protection of the rights to industrial property objects in Ukraine are characterized. The content of crimes against the rights to industrial property objects in Ukraine is revealed, its author's definition is formulated. The features of this type of crime are determined, in the aggregate presence of which this socially dangerous act can be qualified as a crime and structural elements of mentioned crimes are analyzed. Taking into account relevant international legal standards and foreign experience, several proposals for the improvement of the criminal legal protection of rights to industrial property objects in Ukraine are formulated.

Keywords: criminal law protection, objects of industrial property, crime, criminal responsibility, violation of intellectual property rights.

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100 прим. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 24.04.2018. Замовлення 571.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи від 08.04.2002 р. серія ДК № 892.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net